

Toruń, 10 listopada 2022 r.

dr hab. Maciej Serowaniec, prof. UMK
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Recenzja

**dorobku i osiągnięć naukowych Pana dra Jakuba Czepka
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki prawne**

1. Uwagi wstępne

Podstawą do sporządzenia niniejszej recenzji jest uchwała nr 6/2022/2023 Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 4 października 2022 r. powierzająca mi funkcję recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania doktorowi Jakubowi Czepkowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne. Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stopień doktora habilitowanego (dalej „ustawa”) nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Zadaniem recenzenta wyznaczonego w

postępowaniu habilitacyjnym jest zatem dokonanie oceny spełnienia przez Habilitanta w szczególności przesłanki z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy.

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne

Doktor Jakub Czepek legitymuje się dyplomem magistra prawa, uzyskanym w 2005 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Z kolei w 2011 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zobowiązania pozytywne państwa w sferze praw człowieka pierwszej generacji”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr. hab. Tadeusza Jasudowicza (recenzenci w przewodzie: prof. dr hab. Bożena Gronowska oraz prof. dr hab. Piotr Daranowski). Aktualnie, doktor Jakub Czepek zatrudniony jest na stanowisku adiunkta w Katedrze Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

3. Ocena monografii „Standard skutecznego śledztwa w sferze ochrony prawa do życia w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”, Warszawa 2021, Wydawnictwo Naukowe UKSW, ss. 397.

W wykazie osiągnięć naukowych stanowiącym załącznik nr 4 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego dr Jakub Czepek jako główną pozycję w dorobku wskazał monografię pod tytułem „Standard skutecznego śledztwa w sferze ochrony prawa do życia w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”, Warszawa 2021, opublikowaną w Wydawnictwie Naukowym UKSW, która ma stanowić zarazem monografię, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 lit. a) ustawy.

3.1. Wybór tematu rozprawy

Przedmiotem rozważań w rozprawie dr Jakub Czepek uczynił niezwykle ciekawy i wielowątkowy problem badawczy, który odnosi się do oceny efektywności przyjętego w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka standardu skutecznego śledztwa w sferze ochrony prawa do życia. Już we wstępie Habilitant słusznie wskazuje, że jest to obowiązek o charakterze proceduralnym i implikuje on przeprowadzenie śledztwa, które będzie w stanie doprowadzić nie tylko do ustalenia tożsamości sprawców naruszenia, ale także ich ewentualnego osądzenia i

skazania. W ocenie Habilitanta w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej EKPC) można zatem mówić o funkcjonowaniu wspólnego i spójnego standardu skutecznego śledztwa. Habilitant trafnie wskazał we Wstępie, że wspólny charakter standardu można inaczej określić jako właściwy dla wszystkich praw i wolności przewidzianych w EKPC. Z tego względu traktować należy go jako standard konwencyjny, określany w przedłożonej do recenzji monografii, jako standard skutecznego śledztwa w znaczeniu szerokim (*sensu largo*). Z kolei spójny charakter standardu wskazuje na jego jednolitą, konsekwentnie stosowaną specyfikę.

Najważniejszym uzasadnieniem wyboru tematyki badawczej jest oczywiście cel rozprawy. Autor wskazał, że jest nim ukazanie istoty oraz charakteru standardu skutecznego śledztwa w obrębie prawa do życia. Zbadanie tej kwestii wymagało postawienia dwóch hipotez badawczych. Pierwsza z nich, którą potraktować należy jako główną, zakłada istnienie jednolitego standardu skutecznego śledztwa w obrębie prawa do życia. Z kolei druga hipoteza badawcza, którą potraktować należy jako uzupełniającą, zakłada istnienie ogólnego, konwencyjnego standardu skutecznego śledztwa, który jest spójny i występuje w obrębie innych praw zagwarantowanych w EKPC. Takie ujęcie problemu zakłada, że standard skutecznego śledztwa *sensu largo* jest właściwy dla systemu Konwencji, zaś standard skutecznego śledztwa w obrębie prawa do życia jest jego najpełniej rozwiniętą formą.

Habilitant trafnie zwrócił także uwagę, że jak dotąd problematyka ta nie stała się przedmiotem szerszych badań, dotyczących zarówno podstaw tego zobowiązania proceduralnego, jak też jego charakteru i zakresu. Ani w badaniach polskich, ani zagranicznych nie podjęto bowiem próby kompleksowej analizy standardu skutecznego śledztwa w obrębie prawa do życia na tle EKPC. Przedłożona do recenzji monografia w sposób znaczący przyczyniła się do wypełnienia istniejącej dotąd w literaturze luki.

Wszystko to sprawia, że Autor dokonał trafnego wyboru tematu badań, właściwych ustaleń w zakresie stanu normatywnego, poglądów doktryny i orzecznictwa, prawidłowo przyjął zakres badań oraz poprawnie wskazała ich zasadniczy cel.

3.2. Styl i metoda prezentacji tematu

Język pracy jest poprawny, a rozważania Habilitanta prowadzone są w sposób spójny i konsekwentny. Z recenzenckiego obowiązku odnotować należy jedynie pojedyncze potknięcia, które pojawiły się w pracy (np. stosowanie skrótu bez jego wcześniejszego rozwinięcia czy brak rozwinięcia imienia przywołanego autora na początku zdania). Także pod względem stylistycznym i interpunkcyjnym dysertacja została przygotowana starannie. Dotyczy to zarówno odwołań do

literatury, aktów prawnych jak i orzecznictwa. Strona formalna, świadcząca o umiejętnościach warsztatowych, zasługuje zatem na pozytywną ocenę.

Habilitant posłużył się kilkoma metodami badawczymi. Wskazał i zastosował metodę dogmatyczno-prawną, prawno-porównawczą oraz analityczną. Metoda dogmatyczno-prawna została wykorzystana przede wszystkim w procesie wykładni i interpretacji właściwych aktów prawnych w zakresie praw człowieka oraz ich odpowiedniej egzegezy, przeprowadzonej w celu zbadania głównego problemu badawczego. Z kolei przy formułowaniu wniosków dotyczących kierunków rozwoju konstrukcji oraz zastosowania standardu skutecznego śledztwa w różnych systemach międzynarodowej ochrony praw jednostki Habilitant często odwoływał się do metody prawno-porównawczej, co bez wątpienia podnosi wartość pracy. Istotną rolę w formułowaniu wniosków dotyczących analizy orzecznictwa organów międzynarodowej ochrony praw człowieka oraz literatury przedmiotu odegrała również metoda analityczna. Warto zwrócić przy tym uwagę, że analiza orzecznictwa nie ograniczała się wyłącznie do dorobku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, lecz obejmowała także badanie dorobku orzeczniczego innych instytucji, takich jak Komitet Praw Człowieka, Komitet do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet czy Międzyamerykański Trybunał Praw Człowieka. Z kolei przeprowadzenie analizy literatury przedmiotu pozwoliło Habilitantowi na wskazanie podobieństw oraz różnic funkcjonujących w różnych systemach ochrony praw jednostki w odniesieniu do standardu skutecznego śledztwa. Osobiście jestem zwolennikiem szerokiego traktowania metody dogmatyczno-prawnej, obejmującej również analizę orzecznictwa i literatury przedmiotu, Habilitant przedstawił jednak rozsądną argumentację na rzecz potrzeby wyodrębnienia w niniejszej monografii tych dwóch kategorii jako odrębnych metod badawczych.

3.3. Baza źródłowa

Autor pracy wykazał się także starannością zbierając materiały niezbędne do analizy problemu badawczego wskazanego w tytule rozprawy. Na 23 stronach pracy wskazał monografie, studia i artykuły naukowe, publikacje elektroniczne, źródła prawa oraz orzeczenia sądów i trybunałów.

Wykaz obejmuje ponad 150 prac przedstawicieli nauki zajmujących się problematyką szeroko pojętej ochrony praw człowieka. Zarówno źródła, orzecznictwo jak i pozostałe pozycje literatury przedmiotu zostały dobrane rzetelnie i kompetentnie. Zasadniczy trzon rozważań oparty został na opracowaniach obcojęzycznych opublikowanych w języku angielskim i francuskim. Przywoływane w pracy poglądy doktryny poddawane są przez Habilitanta solidnej analizie oraz

odniesieniu do wszystkich praw zagwarantowanych w EKPC. Kluczowym czynnikiem odpowiedzialnym za taki stan rzeczy jest waga substancji chronionej i konieczność jej proceduralnego zabezpieczenia. Dlatego też badany standard został najbardziej rozwinięty w odniesieniu do praw niederogowalnych, a w szczególności w sferze prawa do życia. W kontekście niniejszych badań Autor słusznie także podkreślił, że standard skutecznego śledztwa jest właściwy nie tylko dla systemu EKPC. Wprawdzie główny obszar badań stanowi system Konwencji, jednak należy zauważyć, że standard skutecznego śledztwa występuje w innych systemach międzynarodowej ochrony praw człowieka. Dotyczy to zarówno systemu uniwersalnego, jak też systemów regionalnych. Naturalnie, wymóg przeprowadzenia skutecznego śledztwa może przybierać rozmaite, choć na pewnym poziomie zbliżone do siebie, postacie. Szczególne akcenty wynikające z tych postaci skutecznego śledztwa są podyktowane charakterem gwarancji chronionych oraz specyfiką danego mechanizmu traktatowego

Podsumowując formalną i merytoryczną ocenę rozprawy pragnę podkreślić, że dr Jakub Czepek posługuje się poprawnym warsztatem badań naukowych, a przedłożona do oceny monografia „Standard skutecznego śledztwa w sferze ochrony prawa do życia w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”, Warszawa 2021, Wydawnictwo Naukowe UKSW jest w mojej ocenie osiągnięciem naukowym stanowiącym znaczny wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny nauk prawnych, a zatem spełnia przesłankę z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

4. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Na dorobek naukowy Habilitanta obejmujący okres zarówno przed jak i po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych składa się 39 publikacji naukowych w tym: 4 monografie, 1 redakcja naukowa monografii, 20 rozdziałów w pracach zbiorowych i 14 artykułów naukowych opublikowanych w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych. Dorobek publikacyjny dra Jakuba Czepka po nadaniu stopnia doktora nauk prawnych (2011 r.) obejmuje 33 pozycji, z czego aż 12 prac opublikowanych zostało w j. angielskim.

Najszerszy nurt badań Habilitanta dotyczy zagadnień szeroko rozumianej sfery ochrony praw człowieka. W tym obszarze na szczególne wyeksponowanie zasługuje problematyka zobowiązań pozytywnych państwa w sferze praw człowieka. Rozdziały w monografiach oraz artykuły naukowe z tego nurtu badawczego zostały opublikowane w znacznej części w renomowanych polskich i zagranicznych czasopismach oraz wydawnictwach naukowych. Warto w tym miejscu wskazać choćby następujące prace

oraz międzynarodowe prawo karne i humanitarne, Warszawa 2013; ISBN 978-8-386156-82-5; J. Czepek, Wydalenie cudzoziemca w kontekście obowiązków pozytywnych państwa na tle prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z art. 8 EKPC [w:] O. Łachacz, J. Galster (red.), Status cudzoziemca w prawie międzynarodowym. Implikacje w prawie Unii Europejskiej i polskim porządku prawnym, Olsztyn 2013, ISBN: 978-83-62383-42-9; J. Czepek, Problemy dotyczące rozpatrywania wniosków o azyl w systemie Unii europejskiej na gruncie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Analiza „spraw dublińskich”, [w:] M. Golda-Sobczak, W. Sobczak, Dylematy Unii Europejskiej. Studia i Szkice, Poznań 2016, ISBN:978-83-65697-06-6) oraz bioetyki (m.in. T. Jasudowicz, J. Czepek, J. Kapelańska-Pręgowska, Międzynarodowe standardy bioetyczne. Dokumenty i orzecznictwo, Warszawa 2014, ISBN:978-83-264-3322-1 czy J. Czepek, A. Wedeł-Domaradzka, Wpływ soft-law Rady Europy na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach bioetycznych, [w:] B. Kuźniak, M. Ingelevič-Citak (red.), Ius cogens, soft law – dwa bieguny prawa międzynarodowego publicznego, Kraków 2017; ss 211-228, ISBN978-83-233-4310-3). Dokonując oceny dorobku naukowego dra Jakuba Czepka warto podkreślić, że podejmowane przez Habilitanta problemy badawcze cechują się aktualnością i dużym znaczeniem poznawczym. Opracowania Autora odznaczają się ponadto rzetelnością, solidnością warsztatu naukowego, precyzją prawniczego rozumowania i stawianych tez, słowem są dobrym przykładem piśmiennictwa naukowego i stanowią w mojej ocenie kolejny dowód predyspozycji naukowych Kandydata. Jego prace zasługują na pozytywną ocenę również z uwagi na wielowątkową prezentację podejmowanych tematów badawczych. Zarówno pod względem jakościowym, jak i ilościowym, jest to dorobek znaczący w rozumieniu przepisów ustawy.

Dowodem aktywności naukowej doktora Jakuba Czepka jest również Jego udział w 2 projektach badawczych, związanych z prowadzonymi przez Habilitanta badaniami nad problematyką wyroków pilotażowych (Procedura wyroku pilotażowego w praktyce Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; projekt sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC/2011/01/D/HS5/02383; kierownik projektu: dr M. Lubiszewski) oraz prywatnoprawnych aspektów przeciwdziałania przestępczości (Prywatnoprawne aspekty przeciwdziałania przestępczości i pomocy ofiarom przestępstw realizowany we współpracy ze Szkołą Wyższą Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie na podstawie umowy nr DFS-V.7211.3.2020). Habilitant udokumentował

ponadto swój udział w charakterze eksperta w 4 programach europejskich (Projekt „Strengthening anti-discriminatory measures at national level through large participation of professionals and civil society” w ramach programu „Children and Youth at Risk” in Romania (RO10); „Human rights protection and further development of necessary skills and knowledge of police officers, especially those working in multi-ethnic environment, including Roma communities” implementowany przez Akademię Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Bułgarii; „Trafficking in Human Beings – multidisciplinary approach, CEPOL (Agencja Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania), number 5/2019; „Prevention on juvenile crime and domestic violence course”, CEPOL (Agencja Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania), number 68/2021). Habilitant jest także członkiem Podkomitetu ONZ ds. zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (Podkomitet ds. prewencji lub SPT). Dorobek Habilitanta w obszarze międzynarodowej aktywności naukowej uzupełnia ponadto staż naukowy w Brazylii na Universidade do Oeste de Santa Catarina. Biorąc pod uwagę zakres zainteresowań badawczych Habilitanta należałoby oczekiwać nieco większej aktywności w zakresie realizowania mobilności badawczych i dydaktycznych w ośrodkach zagranicznych, ale z drugiej strony należy mieć na względzie istotne ograniczenia w zakresie realizowania mobilności akademickich wynikające z przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 w latach 2020-2022.

W dotychczasowym okresie działalności naukowej, Habilitant wykazał się znaczącą aktywnością konferencyjną, uczestnicząc w kilkudziesięciu konferencjach naukowych o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim, wygłaszając łącznie 31 referatów, w tym m.in. w trakcie międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych przez ośrodki z Brazylii, Republiki Czeskiej oraz Ukrainy.

Analiza dotychczasowej działalności naukowej Pana doktora Jakuba Czepka prowadzi do konstatacji, że ta sfera aktywności Habilitanta, zarówno w odniesieniu do formy aktywności, jak również wartości merytorycznej spełnia wymogi ustawowe stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego.

Działalność dydaktyczna doktora Jakuba Czepka obejmuje prowadzenie zajęć akademickich (wykłady, ćwiczenia) takich jak: Ochrona praw człowieka, Spory i konflikty międzynarodowe, International Humanitarian Law, European Bioethical Standards, Odpowiedzialność państwa i jednostki za naruszenia międzynarodowego prawa

humanitarnego. Warto docenić i odnotować zaangażowanie Habilitanta w szkolenia prowadzone dla CEPOL (European Union Agency for Law Enforcement Training) (Trafficking in Human Rights – 2019 r., Protection of minors under article 3 of the ECHR – 2021 r.), a także udział w charakterze eksperta Rady Europy w misjach w Bułgarii (Anti-discrimination training for law enforcement officials in Bulgaria) oraz Rumunii (Anti-discrimination training for law enforcement officials in Romania).

Znacząco prezentuje się dorobek organizacyjny Habilitanta, który uczestniczył do tej pory – w różnym charakterze – w komitetach organizacyjnych 10 konferencji naukowych, zasiadał w komitecie naukowym czasopisma naukowego Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego (w latach 2012-2017) oraz jest członkiem stowarzyszenia International Law Association. W uzupełnieniu tej sfery aktywności Habilitanta wspomnieć należy o piastowanych przezeń funkcjach w komitetach okręgowych Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka, a także opiekuna koła naukowego Ius Homini na Wydziale Prawa i Administracji UWM (w latach 2011-2017), zaś na Wydziale Prawa i Administracji UKSW opiekuna koła naukowego praw człowieka Pro Homine (w latach 2017-2019).

Mając na względzie powyższe ustalenia, działalność dydaktyczną i organizacyjną Habilitanta także oceniam jako znaczącą.

5. Konkluzja

Biorąc pod uwagę dorobek naukowy Habilitanta, stanowiący znaczny wkład w rozwój nauk prawnych, jak również pozytywnie oceniając jego pozostałą aktywność naukową, dydaktyczną i organizacyjną, stwierdzam, że osiągnięcia Pana doktora Jakuba Czepka spełniają wymogi określone w art. 219 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce względem osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego. W związku z tym wnoszę o dopuszczenie Habilitanta do dalszych czynności w postępowaniu.

Maciej Sadowski